Autor Guste Santini
Nedjelja, 08 Listopad 2000 14:16

U Hrvatskoj se od početka 1994. godine govori o deflaciji tj. o smanjivanju razine cijena. I odista 1995., 1996. i 1997. godina obilježeni su nominalno stabilnim cijenama. Relativne cijene su bile ipak druga priča. U 1998.godini i pored uvođenja PDV-a cijene se nisu toliko povećale da bi se moglo govoriti o pokretanju inflatorne spirale. U 1999. Godini cijene se nezadrživo povećavaju. Trend se nastavllja i u 2000. godini. Zadnja dva mjeseca pokazuju usporavanje rasta cijena što ipak ne bi trebalo odrediti kao dugoročniju tendenciju.

Nije sporno da je monetarnim instrumentarijem u jednom vremenu ostvarena stabilnost cijena. **Polako ali sigurno umjereno povećanje cijena postaje prošlost.**
Vrijeme nije iskorišteno da se dinamizira proces prilagodbe hrvatskog gospodarstva tržišnim uvjetima. Pri tome se posebno ima u vidu smanjenje konkurentske sposobnosti i izvozne orijentacije.

Pogubne posljedice hiperiflacije na ovim prostorima su poznate. Pozitivno djelovanje inflacije na privrednu aktivnost kratkoročno nije sporno, međutim, na dugi rok, posebno kada se radi o maloj i izvozno orijentiranoj zemlji, djelovanje inflacije nije tako neosporno. Nije sporno da u uvjetima relativno stabilne privredne strukture (kad nema značajnih inovacija) i kada korištenje kapaiteta nacionalne privrede (rada i kapitala) nije zadovoljavajuće privredna aktivnost može se potaknuti povećanjem potražnje kao i mekanijim budžetskim ograničenjem (umjerena inflacija). Buduća očekivanja investitora kao bitna odrednica investicijske aktivnosti zasigurno su pozitivna u uvjetima inflacije. Postavlja se pitanje gdje je granica tim i takvim pozitivnim očekivanjima u budućnosti. Kada to ističemo u prvom redu imamo uvidu da se u uvjetima inflacije realno snizuje prag prihvatljive rentabilnosti (točka prihvatljivosti investicijskog projekta) iako se on nominalno uslijed inflacije povećava. I to je dio ukupne novčane iluzije. Ako razvoj implicira povećanje efikasnosti nacionalne privrede, tada na dugi rok "iako smo svi mrtvi", konačan rezultat ne mora biti nužno povoljan.

Postoji mišljenje da je neophodno, u prvom koraku povećanjem domaće potražnje, dinamizirati privrednu aktivnost i tako smanjiti troškove po jedinici što je, u drugom koraku, pretpostavka izmjeni privredne strukture. Instalirani kapaciteti, prema tim i takvim mišljenjima, moraju se koristiti u najvećoj mogućoj mjeri (oni su "besplatni"). Ovo se ima podržavati aktivnom tečajnom politikom kako bi se dinamizirao izvoz. Dinamiziranje izvoza nužna je pretpostavka većem uvozu u čijoj bi strukturi dominirale robe i usluge neophodne za još intenzivnije korištenje kapaciteta, te nova tehnologija neophodna za izmjenu privredne strukture sukladno koncepciji i strategiji razvoja.

"Treći put" zasniva se na iskustvima azijskih "tigrova". **Prema mišljenjima zagovornika intervencionizma nije moguće zanemariti realnost političkih i ekonomskih odnosa u svijetu. U uvjetima treće tehnološke revolucije intervencionizam je nužan jer je output određen sofisticiranom tehnologijom kojoj nije ograničenje kapital nego visokostručni rad.** Intervencionizam se stoga ističe nužnim jer bez koncepcije i strategije razvoja - prema zagovornicima ovog pristupa znači imenovanje nositelja razvoja - nije moguće ostvariti primjeren razvoj na malom tržištu kao što je hrvatsko. Ističe se da je povezivanje intervencionizma primjerenog tržišnom ambijentu s ekonomskom politikom prethodnog samoupravnog sustava nedopustiva simplifikacija.

Autor Guste Santini
Nedjelja, 08 Listopad 2000 14:16

Program stabilizacije, zapravo antiinflacijski program, kao što je poznato, započeo je šokom koji je u potpunosti uspio. Zašto se uopće inflacija u početnom stadiju programa stabilizacije započinje šokom? Odgovor proizlazi iz same prirode inflacije. Naime, ubrzanje inflacije progresivno povećava brzinu opticaja novca na makro planu, a na mikro planu smanjuje sklonost ka likvidnosti. U uvjetima rastuće inflacije raste nelikvidnost privrednih subjekata i postojeća realna količina novca je nedovoljna da bi se proces reprodukcije mogao normalno odvijati. I tako stalno i sve brže što je veća inflacija. Iz iznesenoga slijedi da se upravo šokom naglo povećava sklonost k likvidnosti i na makro planu smanjuje se brzina opticaja. Da se cijene ne bi smanjile, dakle da ne bi došlo do deflacije, centralna banka štampa značajne količine novca - otpočinje proces remonetizacije. To je psihološki dio inflacije.

Međutim, realni dio inflacije proizlazi iz inflacije troškova odnosno strukturne inflacije i nju nije moguće efikasno kratkoročno eliminirati. Kao što znamo njezino smanjenje nastaje povećanjem učinkovitosti cjelokupnog društvenog sistema. Danas se povećanje cijena temelji na troškovnoj inflaciji.

Kao što znamo, njezino smanjenje nastaje povećanjem učinkovitosti cjelokupnog društvenog sustava. lako je inflacija monetarni fenomen, to nikako ne znači da ne postoje troškovni pritisci odnosno strukturne disproporcije koje se samo zbog budžetskog ograničenja ne ispoljavaju. Kretanje novčane mase, tečaja kune, porezne presije, plaća i cijena na malo ukazuju na prisutnost ovog nesrazmjera. Prema tome, inflacija je, po mome mišljenju u prvom redu, realni fenomen.

Nužno oživljavanje privredne aktivnosti značajno će multiplicirati probleme i učiniti ekonomsku politiku u 2000. godini doista složenim poslom. Svjedoci smo upravo toga i takvog stanja. U narednoj, 2001. godini stanje se neće bitnije izmjeniti što znači da će se, u osnovi, ekonomska politika suočiti sa gotovo istim problemima kao i ove godine. Bojim se da bi problemi mogli biti još izraženiji. Od velikog bi značaja bilo preciznije određenje što i kako učiniti da se ne bi bitnije dinamizirala inflacija.

Prisutna neizvjesnost kao i rizik svakako nisu olakšavajuće okolnosti. U tim i takvim uvjetima biti će odista veliki uspjeh Vlade ukoliko uspije dinamizirati privrednu aktivnost. Čini nam se nespornim da je uvjet za izmjenu privredne strukture dinamični rast društvenog proizvoda. Kada je riječ o Hrvatskoj tada je to istovremeno i izvozna orijentacija.

Zaključno treba reći da su javni rashodi, izravno i neizravno, početak cjelokupne priče. U tom smilu ponavljam nužnost formiranja više ekspertnih timova kako bi se gdje je to moguće smanjili troškovi. Ignoriranje ovog prijedloga moglo bi imati pogubne posljedice. Moje višegodišnje analize su pokazale da, olako davanje političkim problemima primat u odnosu na socijalne i privredne, vođenje učinkovite ekonomske politike, svakim danom, smanjuje broj mogućih rješenja, s jedne strane, a cijena se progresivno povećava, s druge strane.